NÉP ÉS NYELV

I. ÉVF. 4. SZÁM 1941. ÁPRILIS

Szent István korában délmagyarországi ruménok, kopasz pele és szőrös móka.

Románia volt kolozsvári egyeteme professorának, Sextil Puşcariunak szerkesztésében, már nagy része készen van az oláh nyelvtérképnek (Atlas Linguistic Român). E művel kapcsolatban „Die Bedeutung des rumänischen Sprachatlas für die ungarische und türkische Philologie" címen az *Ungarische Jahrbücher* mult évi októberi számában (UJB. XX:7), egy értekezés jelent meg, melynek — oláhban föltett magyar-nyelvi hatások alapján — az a végső következtetése, hogy az oláhok már Szent István korában rég ott laktak a magyarok mellett hazánknak azokon a déli vidékein valahol, melyeket most Románia bír.

Az értekezés oly szerző műve, Günter Reichenkroné, kit széles körű képzettség és higgadt tárgyilagosság jellemez, de külföldön bizonyára nem nyílhatott alkalma hozzájutnia azokhoz a szükséges magyar nyelvtörténeti fölvilágosításokhoz, melyekkel az idegen nyelvű szerzőt támogatniok ajánlatos lett volna a német-magyar tudományos együttműködés illetékes külföldi tényezőinek. A tudós szerző, ki művét már a mult év márciusának elején beadta az Ungarische Jahrbücher szerkesztőségének (l. id. m. 7. l., jegyz.), ha idejében kellő tájékoztatást kapott volna a magyar szavaknak és alaktani elemeknek az Árpád-korig visszanyúló történetéről, akkor már műve kinyomtatása és magyar állami intézet aegise alatti terjesztése előtt bizonyára más végeredményre jutott volna, mint az oláhok Szent István-kori Temesvár-táji laktára.

Ez annál örvendetesebb lett volna, mivel mint a jó akaratú szerző végső sorai mutatják, külföldön azt a kérdést, hogy mióta, mely vidékein lakik Magyarországnak oláhság, ezt nem csupán tudományos, hanem politikai kérdésnek is tekintik: a lelkes Reichenkron azért sürgeti az oláh nyelvtérkép mellé magyar nyelvtérkép készítését is, „dass beide Atlanten etwas Licht in das Dunkel der Geschichte bringen, um die alten Streitfragen im ungarisch-rumänischen Raum einigermassen zu lösen, hoffentlich zu Nutz und Frommen und zur Verständigung der

beiden Völker, der Ungarn und der Rumänen" (id. m. 34).

A mi folyóiratunk, a *Nép és Nyelv*, nem politikai, hanem pártatlanul tudományos jellegű — híven a magyar tudományosság hagyományaihoz. Mi tehát semminemű tudományos kérdést politikai szempontból és politikai céllal nem fogunk tárgyalni.

Efféléktől elvonatkozva jegyzem tehát meg, hogy közneveket tartalmazó magyar nyelvtérképnek a magyar nyelvtörténetre és a török hódoltság előtti településtörténetre nézve nem volna olyan jelentősége, mely az egyébkénti eredményeket megváltoztatná; de annál fontosabb a nyelvemlékek további tanulmányozása és földolgozása, természetesen a történettudomány minden forrásának figyelembevétele mellett.

Hogy az említett értekezésnek egy kiragadott, de jellemző és többi magyar nyelvtörténeti érvéhez hasonló értékű érvét érintsem — annak megítélésében, hogy a mókusforma, szőrös farkú, tömött bundájú állatkának, a pelének nevéből keletkezett-e *Szent István korabeli átvétellel* a 'kopasz' jelentésű *peleag* oláh tájszó (mint a romániai Titkin „Rumänisch-Deutsches Wörterbuch"-jának szófejtése mutatná),[1] ennek megítélésében semmi jelentősége nem volna holmi magyar nyelvtérképnek, melyet e pontnál is szükségesnek tartana Reichenkron (id. m. 15).

Ellenben a magyar nyelvemlékek, melyekre — ismétlem — nekünk magyar anyanyelvűeknek kellett volna figyelmeztetnünk Reichenkront, nemzetünk és nyelvtudományunk barátját, világosan megmutatják, hogy helyes-e Titkin magyar *pele* > oláh *peleag* (= kopasz) szófejtése.

Az 1050-nel kezdődő magyar nyelvemlékekből megtudjuk azt, melyek voltak 'kopasz', 'calvus', 'kahl' jelentésű szavaink az Árpádok korában. Ezek voltak: *szâyár* > *szár, tar, koposz* > *kopasz*. Bizonyság erre az, hogy a Bécs melletti kopasz hegyet, melyet a németek máig *Kahlenberg*-nek neveznek, azt az Árpád-kori magyarok *Szárhegy*-nek nevezték. Bizonyság a hasonló jelentésű sok *Tarkő* hegynév is az Árpád-korból. Bizonyság abból az időből a sok 'dictus *Copaz*' (olv. Kopasz) a keresztnevek után. És ezek mellett a *szár, tar* és *kopasz* szavaink mellett nem volt hasonló jelentésű *pele* szavunk sem ma, sem tegnap, sem az Árpádok korában, tehát nem adhattuk át az oláhoknak sem ma, sem tegnap, sem az Árpádok korában: erre bizonyság az előbbiek után ez a negativum is, hogy sem *Pele*-hegyünk, sem *Pele*-kövünk, sem *Pele* melléknevű Ladislausunk vagy Michaelünk egy szál sincsen az Árpád-korban, de még azután sincs ám.

---

[1] *Dr. H. Titkin: Rumänisch-Deutsches Wörterbuch* III. Band. (P—Z). 1142 lap: *„pelea'g* adj. ratzekahl Tich. D. (Văzindu-i capul fără, păr, peleg (sic); Slav. CL. V 25) Biräul e peleag (fig. = ohne einen Heller in der Tasche), plin de datorii). Et. Wohl zu slav, plěhŭ (vgl. czech. plech), viell. an magy. pelé „Ratte" angelehnt."

És ma is csak kopaszodunk, nem pedig pelésedünk. Már csak azért sem, mert ha a mogyorósban pelét látok — imhol a Brehm-beli ábrázolatja is — eszembe sem jut erről a bundás kis állatról a kopaszság.

Hiszen a pele a XVIII. századi természethistória[2] szerint is, „majd ollyan forma állatotska, mint a' mókus", arról pedig már Balassa Bálint, a XVI-ik századi virágének szerzője is tudja, hogy nem kopasz „ez a' szép furtsa állatotska". Ezért szólítja a

Mogyorós pele (Brehm-Méhely II : 472).

lengyel „Hannuská"-t azaz „Annóká"-t, a „porcogós" azaz még gyönge csontú, fiatal leánykát, „édes szőrű *móká*"-nak azaz mókusnak:

Friss, szép, fejér póka,
Édes szőrű móka,
Porcogós Annóka,
Szerelemnek oka,
Mit haragszol?
Hogy nem játszol
Véiem...?

---

[2] Természethistória a' Gyermekeknek. Mellyet Raff György Kristián Göttingai Tanító után, némelly hozzáadásokkal, és szükséges változtatásokkal, a' maga költségén kiadott, és kinyomtattatott FÁBIÁN JÓSEF. 14. Réztábla Rajzolattal Weszprémben. Nyomtattatott Számmer Mihály betűivel. 1799. (L. 415. l.)

E rögtönzésben a *friss* = 'kényes', a *póka* (ma is az sok vidéken) = 'pujka'. A „friss, szép, fejér *póka*" Annókának olyan kedveskedő megszólítása egyik házi-szárnyasunk nevével, mint a *galambom* vagy *csibém*.

Miskolczi Gáspár Jeles Vadkert-je a XVII-ik századvégről való; abban olvashatjuk a mókusról (234): „És mivelhogy igen hízelkedő, játékos állat, minekutánna az emberhez szokik, erre nézve az ő szüléi körül hízelkedő édes gyermekecske is szeretetképen mókusnak szokott neveztetni."

Tudjuk, hogy „szeretetképen" való megszólítás a szintén „játékos", szintén „édes szőrű" *cicus* is.

Tudjuk, hogy a *cicus* helyett *cicá*-t is mondhatunk.

Igy mondtak Balassa Bálint korában és hazájában *mókus* helyett *móká*-t. Balassa Bálint „édes szőrű *móka*" neve mint a játékra hívogatott leányka szólongatása — ha a sorok értelmét nézzük — csak a *mókus* szó rokon alakja lehet. Igy a versike első sorával párhuzamos gondolatú a második sor. Bálint úrfiú az elsőben a házunk körül frisselkedő, szép, fehér tollú pujkának — no fiatal pujkának — nevével, a másodikban meg a házunkban szelidített, símogatni való, „édes szőrű" mókuskának, „játékos állat"-nak nevével szólítja „szeretetképen" a lengyel kis lányt: „Hogy nem játszol vélem...?"

Mókuska, mókus, móka — mint *cicuska, cicus, cica.*

Mi az a *cic-us, cic-a* alapszava, a *cic?*

Tudjuk, hogy a macska megszólítása. Még eredetibb jelentése szerint — Csefkó Gyula tanított meg erre — az egér *cinc*-ogását, *cic*-ogását utánzó szó: így lett macska-hívogató.

Azonban őskorok vadat, madarat ön szavával csalogató szokásának maradványául a mi házi állatjainkat inkább az ő hangjukat utánzó szavakkal szólítgatjuk, s efféle hangutánzó szavakból különféle kicsinyítő, kedveskedő szóképzőkkel az illető lelkes állat újabb neve is megterem. A XVI-ik században még *tyúkfi*-at, *tikfi*-at avagy (pannóniai szláv szóval): *pislen*-t ettek a magyarok, nem *csibé*-t, *csirké*-t — ezek a *tyúkfi*-nál későbbi szavak a *csib-csib-csib*-ből, *csir-csir-csir*-ből lettek. Előbb ettek *lúdfi*-at, mint *libá*-t — ez a szó a *lib-lib-lib* szólogatóból lett. *Po-poj, po-poj* — mondjuk ezt is a lúdaknak; és hogy effélét valamikor az *indiai tyúk*-nak is mondtunk, ezt abból gyanítom, hogy az *indiai tyúk* neve később **po-ka* > *pó-ka* és *puj-ka* lett. A régi magyar **poka* szóból magyarázható meg hazai németjeink *Pokerl* (= pujka) szava is.

A nyúl — így mondjuk — *mak-og, mok-og.* A mókus is — így füleli Miskolczi uram — *mok-og* (id. m. 234): „Az evet vagy *mókus* mindenek előtt esméretes állatotska, ammelly *mókus*nak méltán neveztetik az ő mokogásáról, mellyet cselekszik, amikor az ember csendes nyúgodalmában hozzája nyúl és ölébe vészi; ollyankor mokog."

Ime a *mókus* szó megfejtése!

Mak-og ~ *mok-og* mellett *muk-og*-ot is mondunk: ebből lett a somogyi, zalai, vasi *muk-ucs;* a *mókus* is eredetileg bizonyára *mokus* volt s csak később nyúlt meg *o*-ja *ó*-vá, mint például az ember *ór*-a (= orra) is eredetileg *or* volt; a *póré*-hagyma *ó*-ja is *o* volt, mint a *paré* (< *paréj* < *paraj*) alakváltozat is mutatja; a *pósta* is *postá*-ból lett stb. (Horger kiadatlan heverő Magyar Hangtörténet-éből).

Az evet vagy mókus hangját utánzó *mok-* > *mók*-ból aztán úgy lett a régibb *evét* ~ *evet* helyett a *mókus* és *móka* szó *-us* és *-a* kicsinyítő, kedveskedő képzővel, mint a *cic* hangutánzó szóból a *cicus* és *cica.*

Szinnyei Magyar Tájszótára a Felvidékről idézi a *szőr-mók* szót evvel a jelentéssel, hogy: 'szőrös arcú ember'; ezt én Kunszentmiklóson és Kecskeméten is hallottam. Ez sem lehet más, mint a 'szőrös m ó k u s'. A *mók* mint állathang-utánzó szó úgy lehet neve a mókusnak, mint dajkanyelvben a *bú* a tehénnek. 'Jön a *bú!*' — mutogatunk a tehénre a gyerek előtt. A *-ka* kicsinyítő képzővel úgy is mondják, hogy: *búka,* mint ahogy meg *-a* kicsinyítővel van a *mók*-a. Az „édes szőrű *móka*" 'mókus' jelentését bizonyítja tehát a *szőr-mók* azaz 'szőr-mókus' is.

A mókust, ezt a pele-szerű állatot, nagyon is szőrösnek tartja hát a magyar, s ha a mókus nevével éppen a szőrös képű embert boldogítja, akkor a m ó k u s - s z e r ű p e l e nevét bizonyára nem adta rá — mint ma sem — Szent István idétte a kopaszokra, s holmi *pele* > *peleg* (?!) szavunkat 'kopasz' jelentéssel nem tanulhatta el a magyartól soha egy más nyelvű nép sem.

Azt pedig már Szenczi Molnár Albert Grammaticája (1610) észrevette, hogy vannak olyan igéink, melyek állatnevekből származtak igeképzővel, s az embernek az illető állat módjára való magaviselését, cselekedését jelentik: „*rókálkodik* = vulpinatur, *ebelkedik* = canem agit." (L. Corpus Grammaticorum Linguae Hung. Vet. 237. l.)

Aki már látta életében, mint játszanak, kergetőznek a *cicá*-k, annak nem kell magyaráznom azt sem, miből, miért származott a legények, leányok egymással való kedves játékára ilyen szó: *cicáz, cicázik, cicáznak, cicázás.*

Aki az állatkertben megnézi a mókusokat és tudja, hogy régebben nagy divatja volt a szelidített mókus tartásának, annak azt sem kell hiába magyaráznom: miért lett a *móka* állatnévből a *mókáz, mókázik* ige — no mert nyilván abból lett.

Mókust, darut, de még agarat is igen csak az állatkertből ismer már sok ember. Édes atyám még — fehérmegyei fi — elemlegette, hogy az ő gyermekkorában még nemes emberek baromfi-udvarán ott sétálgatott a daru, agár nélkül pedig még az sem volt, akinek már nem volt hol agarászni, legalább is a

magáén nem. (De hát volt akkor még igazi vendéglátás. Idősb Szily Kálmán beszélte nekem, hogy az ő édes atyja az izsáki háromezer holdas jószágára mindig meghívta agarászatra Mészáros professor uramat is Nagykőrösről, a tudós szigeti Wargha János uram ipát, és hogy nevezett professor uram a nyúl után való nyargaltában is mindig ott tartotta szájában a pipát.) Szóval — mint agarat meg darut, úgy mókust is sokan tartogattak otthon a házban. Szerették, jól megfigyelhették, észrevehették olyan magaviselését, mely hasonlított némely jókedvű, komédiázó emberekéhez.

Igy fűzi a szót a mókusról Fábián József uram (id. m. 411—415): „A Mókus (Eichhörnchen) vagy Evét, egy gyönyörű Szép kis állatotska, melly a' gyermekeket, és az öregeket — is" (még az öregeket is!) „a' maga tréfás tselekedeteivel furtsán mulattatja. ...felmásznak... hirtélen a fákra, és ott bolondoznak. Ah' jeh! mint futkosnak a' fákon, hol fel, hol alá, hol jobbra, hol balra, hol karikába... Mikor esznek, leülnek s...re, és az első lábaikkal kezek gyanánt élnek, mint a' majmok, és azokkal fogják-meg a' magok eledeleket, 's úgy rágitskálják, vagy úgy teszik egészszen a' szájokba... És mivel ők illyen jó kedvű és tréfás állatotskák: tehát lántzokra vetik, és furtsaságnak, mulattságnak okáért, a' házakban tartják, diókkal, gyümöltsökkel, szilva- és tökmagokkal. Felette igen tiszták, egész nap nyalják, tsinozgatják magokat mint sok rosz aszszonyok... Úgy é édes Fiaim szeretnétek ti-is, ha illyen lántzos, furtsa kis mókustok volna? Én tudom, hogy szeretnétek, és ebben kedveteket töltheti egyszer valaki."

A *mókáz* tehát — hogy Szenczi Molnár Albertként én is deákul magyarázzak — ennyit jelent: 'sciurum agit' (tudniillik, az evet avagy mókus deákul: sciurus). Úgy tesz, mint a mókus, mely bolondozik, s a maga tréfás cselekedeteivel a gyermekeket és öregeket furcsán mulattatja.

A *mókáz* igéből aztán *-ás* képzővel lett a *mókázás,* mint a *cicáz*-ból a *cicázás.*

A 'mókázás' jelentésű *móka* főnév pedig elvonás a *mókáz* igéből.

Semmi köze a francia *se moquer,* velencei olasz *mocar, moca* szavakhoz, melyeket a gráci tudós, Schuchardt, szótárakból keresgetett és kevergetett össze a magyar *móka* szóval, melyet Ballagi szótára így fordít németre: 'Scherz'. (L. Nyr. XVIII: 390.)

Szótár-etymologia — szoktam az effélére mondani. Nem a nyelv életének megfigyelése.

Nem tudom, ha 'tréfa', 'Scherz' volna a *móka* szó első je-

lentése, minek magyaráznák a jövevényszavak kutatói Balassa Bálint „édes szőrű móká"-ját.

Az olvasó pedig most már tudja, miért kellett e cikkem fölé azt a furcsa címet írnom, melyben összefogok Szent István korát, délmagyarországi rumént, kopasz pelét meg szőrös mókát. Titkinnek ez a szófejtése: 'magyar *pele* > **peleg* > oláh *peleag* (= kopasz)' nem juttatja ugyan el báháti rumén testvéreinket a Szent István-kori Délmagyarországra, de alkalmat adott nekünk végére járnunk a *mókáz, mókázás* szó eredetének.

(Folyt. köv.)

Mészöly Gedeon.

Haben in Südungarn zur Zeit des Heil. Stephanus Rumänen gewohnt? Es ist schon ein grosser Teil des rumänischen Sprachatlas, redigiert von dem Professor der ehemaligen rumänischen Universität in Kolozsvár, von Sextil Puşcariu, fertig. Im Zusammenhang mit diesem Werke erschien in den Ung. Jahrbüchern im Oktoberheft des vergangenen Jahres eine Abhandlung unter dem Titel: „Die Bedeutung des rumänischen Sprachatlas für die ung. und türk. Philologie", deren letzte Konklusion — auf Grund der angenommenen ungarischen sprachlichen Einwirkungen auf das Rumänische — ist, dass die Walachen bereits zur Zeit des Heil. Stephanus schon lange neben den Magyaren wohnten: irgendwo in jenen südlichen Teilen des ungarischen Vaterlandes, die jetzt Rumänien in Händen hat.

Die Abhandlung ist die Arbeit eines Verfassers, Günter Reichenkrons, den eine ausgedehnte Fachbildung nebst besonderer Sachlichkeit charakterisiert; aber dort im Ausland hatte er wahrscheinlich keine Gelegenheit gehabt, die erforderlichen ungarischen sprachgeschichtlichen Auskünfte zu erhalten, mit denen die kompetenten Faktoren des ungarisch-deutschen Zusammenwirkens den fremdsprachigen Verfasser hätten unterstützen müssen. Der gelehrte Verfasser, der sein Werk schon im vergangenen Jahre anfangs März der Redaktion der Ung. Jahrbücher überreicht hat (s. op. cit. S. 7, Fussnote!), hätte wahrscheinlich noch vor dem Druck seines Werkes und dessen Verbreitung unter ungarisch-staatlichem Schutz zu einem anderen Schlussresultat kommen können, als dass die Walachen zur Zeit des Heil. Stephanus in der Gegend von Temesvár gewohnt haben, wenn er rechtzeitig die nötigen Aufschlüsse über die bis auf die Zeit der Árpaden zurückgehende Geschichte der ungarischen Wörter und morphologischen Elemente bekommen hätte.

Das wäre umso erfreulicher gewesen, da die letzten Zeilen

des wohlwollenden Verfassers zeigen, wie man im Auslande die Frage, seit wann und in welchen Gegenden Ungarns Rumänen wohnen, nicht bloss für eine wissenschaftliche, sondern zugleich für eine politische Frage hält. Der wohlwollende Reichenkron drängt eben deshalb auf die Fertigstellung auch eines ungarischen Sprachatlasses neben dem rumänischen, „dass beide Atlanten etwas Licht in das Dunkel der Geschichte bringen, um die alten Streitfragen im ung.-rumän. Raum einigermassen zu lösen zur Verständigung der beiden Völker, der Ungarn und der Rumänen". (op. cit. S. 34.)

Unsere Zeitschrift hat den Überlieferungen der ungarischen Wissenschaft getreu keine politische, sondern unparteiisch wissenschaftliche Einstellung. Wir werden daher keine wissenschaftliche Frage aus politischem Gesichtpunkt behandeln.

Von alledem frei bemerke ich also, dass ein bloss Gattungsnamen enthaltender ungarischer Sprachatlas in Bezug auf die ung. Sprachgeschichte und auf die Siedlungsgeschichte vor der Türkenherrschaft nicht so wichtig wäre, dass er die sonstigen Ergebnisse verändern könnte. Aber umso wichtiger ist das weitere Studium und Bearbeitung der Sprachdenkmäler, natürlich Hand in Hand mit der Beachtung aller Quellen der Geschichtswissenschaft.

Um nur einen herausgegriffenen (aber doch charakteristischen und den anderen ungarisch-sprachgeschichtlichen Argumenten ähnlichen) Beweis der vorerwähnten Abhandlung zu berühren — bei der Beurteilung, ob der „kahl" bedeutende rumänische Provinzialismus *peleag* aus dem Namen des eichhörnchenartigen, mit behaartem Schwanz und dick-behaartem Pelz versehenen Tierchen als sanktstefanszeitliche Übernahme der Bilchmaus (oder Haselmaus) entstanden ist, wäre ein ung. Sprachatlas von keinerlei Bedeutung, den Reichenkron doch auch in dieser Beziehung für notwendig hält.

Die ung. Sprachdenkmäler dagegen, auf die — ich wiederhole es — wir, die wir ungarisch zur Muttersprache haben, Reichenkron, den Freund unserer Nation und der ung. Sprachwissenschaft, aufmerksam hätten machen müssen, zeigen es ganz klar, ob die Etymologie ung. *pele* (= Bilchmaus) > walach. *peleag* (= kahl). Titkins richtig ist, oder nicht.

Aus den um 1050 beginnenden ungarischen Sprachdenkmälern stellt es sich ganz klar heraus, welche die Worte waren, die „kopasz", „calvus", „kahl" bedeuteten. Diese waren: *szàyár* > *szár, tar; koposz* > *kopasz*. Ein Beweis dafür ist, dass den neben Wien liegenden kahlen Berg, den die Deutschen auch heutzutage noch *Kahlen-berg* nennen, die Magyaren der Arpaden-Zeit noch „*Szár*-hegy" (*hegy* = Berg) genannt haben. Dasselbe beweisen auch die vielen, aus derselben Zeit stammenden Bergnamen

Tarkő (*tar* = kahl, *kő* = Stein), die ähnliche Bedeutung haben. Beweise sind ferner auch die vielen, aus jenem Zeitalter stammenden und nach Taufnamen vorkommenden „dictus Copasz" lese: kopasz) Ausdrücke (kopasz = kahl, kahlköpfig). Und neben diesen Wörtern *szár, tar* und *kopasz* hatten wir nie ein Wort *pele* mit derselben Bedeutung, weder heute, noch gestern, umso weniger zur Zeit der Arpaden. Und was wir nicht besassen, konnten wir auch nicht den Walachen übergeben, weder heute, noch gestern, noch zur Arpaden-Zeit. Ein Beweis dafür ist neben den schon angeführten auch das Negativum, dass wir weder einen *Pele*-hegy, noch einen *Pele*-kő, noch einen Ladislaus oder aber Michael mit dem Beinamen *Pele,* zur Zeit der Arpaden, aber auch danach nicht, aufweisen können.

Und man wird auch heutzutage nur einfach *kopasz* (= kahlköpfig), aber nicht *pele.*

Man kann den Begriff 'kahl' mit *pele* umso weniger in Verbindung bringen, da wenn man z. B. im Haselnussgebüsch eine Bilchmaus (oder Haselmaus) sieht (siehe auch ihre Darstellung bei Brehm!) fällt einem keineswegs von diesem behaarten Tierchen die Kahlheit ein.

Der Verfasser weist im Folgenden nach, dass das Grundwort des ung. Namens des Eichhörnchens (welches Tier der Bilchmaus und Haselmaus sehr ähnlich ist): *móka* (veraltet) und *mókus* eine Onomatopöie ist, und ebenso *póka* ∾ *pujka* (= Truthahn, Truthuhn). Der mundartliche Ausdruck der in Ungarn lebenden deutschen: *Pokerl* (Truthahn, Truthuhn) ist eine Entlehnung des ungarischen Wortes *póka* (mit dem Kosesuffix *-rl).*

Eb ura fakó!

Ismerjük valamennyien ezt a címbeli szólást, sőt türelmünk fogytán használjuk is néha, már idegesen, mintegy indulatszóként 'eh! mit törődöm vele! bánom is én! egye meg a fene!' féle jelentéssel. De ha szemügyre vesszük ezt az *eb ura fakó!* szólást, értetlenül állunk előtte. Miféle ebnek az uráról van itt szó és mért állítjuk erről az úrról, hogy fakó? — Hiába törjük a fejünket, sehogy sem tudjuk ma megérteni, hogy hogyan, mint, miért jelentheti ez a szólás azt, amit jelent.

A magyar nyelvészeknek is bizonyára már régen és sokszor megakadt rajta a szemük, de közülök még csak egy kisérelte meg e rejtvény megfejtését, idősb *Szily Kálmán.* Szinte ötven évvel ezelőtt, 1892-ben (sok más esetben is használt *Nagyszigethi Kálmán* írói álnéven) írt róla a Magyar Nyelvőrben (XXI, 433). Átolvasva most ezt a régi cikkét, az a véleményem, hogy lénye-